

Limonádový kvíz

Cieľom Limonádového kvízu je prelomiť ľady na workshope. Jeho prostredníctvom by sme chceli upozorniť hráčov na skutočnosť, že s trochou pozornosti môžu aj oni urobiť veľa pre budúcnosť našej planéty.

Otázky:

1. Populácia Zeme narástla od 60. rokov 20. storočia 2,5-krát. Naša stopa je priveľká! Musíme produkovať viac jedla, viac využívať dopravu (to je len niekoľko príkladov). To všetko zaťažuje zdroje na Zemi. Ako sa nazýva tento rýchly populačný rast? Vyriešte anagram!

BAMBOO BY

Ako sa nazýva tento rýchly populačný rast?

- a) baby boom
- b) populačný rast
- c) spoločenský rast

Súvisiace informácie: Koľko ľudí dokáže Zem užiť? Podľa výpočtov by sme na udržanie nášho súčasného životného štýlu potrebovali 1,5 Zeme. Máme však len jednu. Populácia stále rastie a všetci chceme žiť na úrovni rozvinutých krajín. Ľudstvo preto využíva stále viac zdrojov, čo má zrejme dôsledky. Jedným z nich je globálna klimatická zmena.

Eko tip:

- Každý deň máte možnosť zvoliť si udržateľnejšiu alternatívu, napríklad spôsob dopravy alebo nakupovania.

2. Oxid uhličitý (CO₂) vyprodukovaný ľudstvom je zodpovedný za 80 % globálneho otepľovania. Veľká časť pochádza z dopravy. Koľko oxidu uhličitého ušetríte, ak chodíte do školy pešo alebo na bicykli namiesto autom?

- a) celoročnú produkciu 2 veľkých stromov
- b) množstvo, aká zachytí jedna izbová rastlina za týždeň
- c) neušetrí sa nič

Súvisiace informácie: Emisie CO2 neznižujete len uvedomelou prepravou seba samých. Spomeňte si na zahraničné produkty, ktoré k nám cestujú stovky tisíc kilometrov, napr. exotické ovocie z Mexika.

Eko tip:

- Nakupujte miestne a sezónne produkty. Sú dobré pre planétu aj pre vaše zdravie

3. Každý rok prirodzene vyhynú 2 až 3 druhy. V dôsledku rozsiahlej ľudskej činnosti, napr. odlesňovania s cieľom získať poľnohospodársku pôdu, narástlo vymieranie druhov do obrovských rozmerov.

O koľko druhov ročne prideme v dôsledku ľudských aktivít?

a) približne 100

b) približne 1 000

c) Vyhynie približne tisíckrát viac druhov, ako by tomu bolo za prirodzených podmienok.

Súvisiace informácie: Príroda je veľmi zložitý systém. Vyhynutie jedného či dvoch druhov nepredstavuje veľký problém, pretože systém ich nahradí inými druhmi a prispôsobí sa. Rýchlemu miznutiu druhov sa však systém prispôsobovať nedokáže a hrozí, že sa zrúti.

Eko tip:

- Všímajte si obaly výrobkov a nenakupujte produkty s obsahom palmového oleja!

Všetko so všetkým súvisí. S odlesňovaním dažďových pralesov mizne mnoho druhov. Možno ste si neuvedomili, že miznutie druhov ovplyvňuje aj nás. Veľká časť našich potravín totiž existuje len vďaka opeleniu!

4. Väčšina našich potravín – celkove 70 % – potrebuje opelovače z radov živočíchov. Okrem zeleniny a ovocia potrebujú hmyzích opelovačov aj rastliny, z ktorých vyrábame oblečenie.

O ktoré potraviny prideme, ak vyhynú hmyzí opelovači?

a) čokoláda

b) pukance

c) chlieb

Súvisiace informácie: Človek hospodári na rozsiahlych plochách, mestá rastú. Hmyzí opelovači len s ťažkosťami nachádzajú potravu. Môžeme im však pomôcť!

Eko tip:

- Vysadte vo svojej záhrade okrasné kvitnúce rastliny, ktoré poskytujú potravu opelovačom.

5. Zvykli sme si na istý spôsob života. Celkom prirodzene nakupujeme niektoré výrobky, denne ich používame a nevieme si bez nich predstaviť život. Napríklad toaletný papier!

Koľko stromov sa vyrúbe kvôli výrobe toaletného papiera?

a) tisíc stromov za deň

b) päťtisíc stromov za deň

c) dvadsaťsedemtisíc stromov za deň

Súvisiace informácie: V súčasnosti je ročná svetová spotreba papiera asi 310 000 000 ton. Papierenský priemysel využíva asi dvetisíc druhov chemikálií. Rastúca spotreba papiera má za následok stále väčšiu spotrebu surovín (drevo), energie a vody. Na výrobu jednej tony papiera sa spotrebujú tri tony dreva a rovnaké množstvo energie, ako spotrebuje priemerná domácnosť za rok. V súčasnosti ide na výrobu papiera 20 % zo všetkého vyťaženého dreva na svete.

Eko tip:

- Zvoľte si udržateľnejšiu alternatívu – Používajte recyklovaný toaletný papier.
- Keď sa chystáte tlačiť dokument, zamyslite sa, či je to naozaj potrebné.

6. Vaše peniaze rozhodujú! Kúpou výrobkov rozhodujeme, čo sa bude predávať, a teda aj vyrábať. Ktorý z týchto výrobkov je najlepšou voľbou z pohľadu životného prostredia?

- a) kravské mlieko
- b) ovsené mlieko
- c) pomarančový džús

Súvisiace informácie: Výberom istých výrobkov toho pre Zem môžeme urobiť veľa. Napríklad na výrobu ovseného mlieka sa spotrebuje o 60 % menej energie a o 80 % menej poľnohospodárskej pôdy ako na výrobu kravského mlieka.

Eko tip:

- Na regáloch obchodov môžete naraziť na niekoľko označení, ktoré vám pomôžu lepšie sa rozhodnúť.

7. Ktoré z týchto symbolov označuje výrobok fair trade?

A

B

C

- a) Symbol A označuje výrobok fair trade
- b) Symbol B označuje výrobok fair trade
- c) Symbol C označuje výrobok fair trade

8. Environmentálna značka EU EcoLabel označuje výrobky priateľské k životnému prostrediu. Aký má symbol?

- a) strom
- b) list
- c) kvet

9. Na výrobu mäsa treba obrovské množstvo vody, vrátane vody na napájanie zvierat a pestovanie rastlín, ktorými sa krmia. Koľko vody sa spotrebuje na výrobu jedného hamburgeru?

- a) 1 vaňa vody
- b) 10 vaní vody
- c) 1 pohár vody

Eko tip:

- Znížte svoju spotrebu mäsa! Ak raz týždenne vynecháte mäso, pre životné prostredie toho urobíte veľa.

10. Aké percento vody na Zemi predstavuje sladká voda?

- a) 71 % povrchu Zeme pokrýva voda, preto sa Zem nazýva modrá planéta.
- b) Sladká voda predstavuje len 3 % svetových zásob vody.
- c) Pitná voda predstavuje len 0,5 % svetových zásob vody.

Súvisiace informácie: Ako vidíte, len malé percento vody na Zemi je vhodné na konzumáciu a 80 % z tohto malého množstva je viazaných v arktickom ľade. Preto treba vodou šetriť.

Eko tip:

- Nekúpte sa vo vani, radšej sa sprchujte!

Okrem vody, ktorú potrebujeme na pitie, vyžadujú naše každodenné činnosti a výroba výrobkov obrovské množstvá vody.

11. Čistá voda je naším najväčším bohatstvom. V súčasnosti čelí nedostatku vody takmer 50 krajín a 36 % ľudstva žije v oblastiach s obmedzenými zdrojmi vody. Voda je tiež potrebná na výrobu výrobkov. Koľko vody sa spotrebuje pri výrobe jedného pohára pomarančového džúsu?

- a) obsah vody v 3 pomarančoch
- b) na výrobu 1 pohára pomarančového džúsu sa spotrebuje 50 litrov vody
- c) na výrobu 1 pohára pomarančového džúsu sa spotrebuje 170 litrov vody

Eko tip:

- Namiesto kúpy hotového pomarančového džúsu si vyrobte vlastný!
- Nielen, že ušetríte vodu, ale znížite emisie CO₂ vznikajúce počas prepravy.
- Ak si džús odšťavíte sami, nepotrebuje obal, čím ďalej chránite životné prostredie.

12. Nalejme si čistý pohár vody! Voda je pre človeka nevyhnutnosťou. Od 70. rokov 20. storočia môžeme piť minerálku z plastových fľaš. Dnes sa v našej krajine predá približne 150 fľaš na osobu, čo je veľa zbytočného odpadu.

Ktorá z nasledujúcich možností je pre naše zdravie najlepšia?

- a) fľašková minerálka
- b) voda z vodovodu
- c) fľašková minerálka s vitamínmi

Súvisiace informácie: Priemerný Slovák vypije podľa údajov Asociácie výrobcov nealkoholických nápojov a minerálnych vôd ročne približne 65 litrov minerálnej a pramenitej vody a 25 litrov ochutenej minerálnej a pramenitej vody. To je veľa zbytočného odpadu. Voda z vodovodu je vo veľkej časti krajiny oveľa zdravšia a lacnejšia ako balené nápoje a minerálky. Minerálna voda v plastových fľašiach neškodí len životnému prostrediu, ale aj nášmu zdraviu. Počas skladovania (v horúcom počasí v lete a v studenom počasí v zime) sa z plastu uvoľňujú škodlivé látky ako ftaláty, oxid antimonitý, či DEHP.

Eko tip:

- Uprednostnite vodu z vodovodu, prípadne používajte filtračnú kanvicu či domáci vodný filter. Ušetríte tak veľa odpadu.
- Noste si so sebou vlastnú fľašu!

13. Výskumníci z floridskej univerzity našli v telách morských korytnačiek, ktoré uhynuli skoro po narodení, nebezpečné množstvá plastu.

Koľko plastových úlomkov sa našlo v korytnačke vážiacej 48 g?

- a) 56 plastových úlomkov
- b) 359 plastových úlomkov
- c) 287 plastových úlomkov

Súvisiace informácie: Väčšina plastového odpadu v oceánoch pochádza z pevniny, napríklad zo skládok a tovární. Ročne sa do oceánu dostane takmer 11 miliónov ton plastu a predpokladá sa, že do roku 2040 vzrastie toto množstvo na trojnásobok, teda na 29 miliónov ton.

14. Plastové znečistenie rieky Tisa a jej prítokov je značné. Koľko úlomkov mikroplastov sa našlo v 1 kg odpadu odstráneného z brehov?

- a) 3 200
- b) 356
- c) 1 050

Súvisiace informácie: Mikroplast je kúsok plastu menší ako 5 mm, ktorý sa dostal do prostredia. Do prírody sa dostáva dvojakým spôsobom – počas prania syntetických odevov a z kozmetiky, alebo rozlamovaním väčších kusov plastového odpadu (napr. z pneumatík, izolácie).

Eko tip:

- Keď idete na nákup, vezmite si plátennú tašku a kupujte menej balených výrobkov.
- Vyberajte výrobky, ktoré to s obalmi nepreháňajú!
- Nezabúdajte, že netvorit' odpad je lepšie, ako ho neskôr recyklovať.

15. Recyklovaný zber odpadu je skvelý spôsob, ako znížiť produkciu odpadu z domácností. Ktorý druh odpadu nemožno recyklovať donekonečna?

- a) kov
- b) sklo
- c) plast

Súvisiace informácie k otázkam 15 a 16: Vo všeobecnosti platí, že po každej recyklácii sa kvalita plastu znižuje a po 2 až 3 opakovaníach ho nemožno ďalej recyklovať. Aby sa zvýšila kvalita recyklovaného plastu, zvyčajne sa do zmesi pridáva nový plast.

Eko tip:

- Ak ho správne odseparujeme, môžeme z odpadu vyrobiť skvelé výrobky, napríklad mikinu, toaletný papier alebo bicykel!
- Ani iný odpad nemusí skončiť v komunále! Čo treba robiť s bioodpadom?

16. Najlepší spôsob recyklácie kuchynského odpadu je kompostovanie! Čo z nasledujúceho patrí do kompostu?

- a) vaječné škrupiny
- b) kuchynský olej
- c) šupky z exotického ovocia

Eko tip:

- Kompostujte doma, vaše rastliny sa vám poďakujú!

Vďaka kompostovaniu dokážete výrazne znížiť objem odpadu z vašej domácnosti!

17. Dá sa kompostovať aj v meste?

- a) Nie, kompost smrdí a priťahuje zver.
- b) Áno, je však dobré dohodnúť sa so susedmi. Ak sú proti, existujú iné spôsoby separovania kuchynského odpadu.

Súvisiace informácie k otázkam 16 a 17: V SR sa ročne uloží na skládky odpadov cca 1 296 347 ton komunálnych odpadov. Z celkovej hmotnosti komunálnych odpadov, ktoré sa v súčasnosti ukládajú v SR na skládky odpadov alebo spaľujú v spaľovniach odpadov, sa dá využiť kompostovaním 35 až 70 %.

Kompostovanie biologických odpadov je považované odborníkmi za jeden z účinných prostriedkov znižovania produkcie CO₂ pri ľudskej činnosti a tým aj za prostriedok v boji proti globálnemu otepľovaniu.

Na Slovensku už od roku 2021 povinnosť separovaného zberu biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu (BRKO). Existujú dve možnosti, kam môže vyzbieraný kuchynský odpad smerovať: bioplynové stanice a kompostárne. Bioplynové stanice sa nachádzajú najmä na západe. Celkovo je na Slovensku 11 bioplynových staníc, ktoré kuchynský odpad vedia spracovať. Kompostárni je 18.

18. Ktoré z týchto potravín sú najlepšou voľbou pre životné prostredie?

- a) jablká vypestované u nás
- b) jablkový džús Hohes C
- c) jablká zo Španielska

Súvisiace informácie: Oxid uhličitý a ďalšie plyny, ktoré sa uvoľňujú do atmosféry pri preprave potravín, sú zodpovedné za globálnu klimatickú zmenu.

Eko tip:

- Skontrolujte si, odkiaľ bol výrobok privezený!
- Uprednostňujte lokálne výrobky!

19. Dnes si v obchode môžeme kúpiť to najexotickejšie ovocie. Dokonca aj také, ktoré sa pestuje u nás, no obchody ho chcú predávať aj mimo sezónu. Napríklad rajčiny zo Španielska alebo jablká z Holandska. Preprava výrobkov produkuje obrovské množstvá CO₂. Ktorý výrobok získal ocenenie Diablov kameň, cenu hanby pre najabsurdnejší výrobok v roku 2020?

- a) balená voda z roztopených grónskych ľadovcov
- b) avokádo z Mexika spracované v Egypte
- c) kengurie mäso v plechovke z Austrálie

Súvisiace informácie k otázkam 18 a 19: Niektoré výrobky sa prepravujú na veľké vzdialenosti, hoci by sme ich vedeli nájsť aj u nás doma. Napríklad, cesnak z Ázie cestuje zbytočne. Takáto prax poškodzuje klímu, pretože pri preprave vznikajú veľké množstvá oxidu uhličitého, čo prispieva ku klimatickej zmene. Navyše, lokálne vyrábané potraviny dávajú prácu farmárom a náš cesnak aj tak chutí lepšie.

Eko tip:

- Životnému prostrediu môžete pomôcť nielen uvedomeným nakupovaním, ale aj inými malými zlepšeniami. Napríklad môžete šetriť elektrinu!

20. Nechávate elektrické zariadenia, napríklad televíziu, v pohotovostnom režime? Koľko elektriny zariadenie v takom režime spotrebuje?

- a) objem elektriny spotrebovanej za 3 – 4 hodiny by nabil telefón
- b) objem elektriny spotrebovanej za jednu noc by nabil telefón
- c) objem elektriny spotrebovanej za 1 – 2 dni by nabil telefón

Súvisiace informácie: Zariadenie v pohotovostnom režime míňa elektrinu. Táto funkcia umožňuje zariadenie kedykoľvek ľahko zapnúť diaľkovým ovládaním. Mnoho zariadení však v pohotovostnom režime spotrebúva zbytočne veľa elektriny a nechávame ich v tomto režime, aj keď ich dlho nepoužívame.

Eko tip:

- Ak zariadenie nepoužívate, vypnite ho!

21. Na ktorom obrázku je lasica hranostaj?

- a) Lasica hranostaj je na obrázku vľavo.
- b) Lasica hranostaj je na obrázku vpravo.
- c) Lasica hranostaj je na oboch obrázkoch.

Súvisiace informácie: Zvieratá a rastliny sa prispôbili prostrediu. Farba srsti hranostaja sa mení v závislosti od ročného obdobia. V lete je hnedá, v zime biela. Zvieratá a rastliny sa zmenám dokážu dobre prispôbovať, no ľudské aktivity zmeny urýchľujú a ekosystémy sa tejto rýchlosti prispôbovať nedokážu.

Dôsledky klímatickej zmeny už pociťujeme. Uvedte príklady!

Ďakujeme za účasť! Ďalej sa pozrieme, ako sa rozhodovať ešte udržateľnejšie!